

Research Article

การส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

The Promotion of Teachers' Work Happiness Based on Sanggahavatthu 4 Principles under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya

ศศิธร ศรีทรัพย์^{1*}

Sasithon Srisub^{1*}

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. ศศิธร ศรีทรัพย์*

Sasithon Srisub*

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Educational Administration,
Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: 0614399772a@gmail.com

คำสำคัญ:

การส่งเสริมความสุข, การปฏิบัติงานของครู,
สังคหวัตถุ 4

Keywords:

Happiness Promotion, Teacher
Performance, Sanggahavatthu 4

Article history:

Received: 06/02/2025

Revised: 18/03/2025

Accepted: 20/04/2025

Available online: 14/11/2025

How to cite:

Srisub, S. (2025). The Promotion of
Teachers' Work Happiness Based
on Sanggahavatthu 4 Principles under the
Secondary Educational Service Area
Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya. *Journal
of Philosophical Vision*, 30 (2), 48-68.

ABSTRACT

This research aimed to achieve three objectives: 1) to study the current state of promotion of teachers' work happiness under the secondary educational service area office of Phra Nakhon Si Ayutthaya, 2) to examine methods for promotion of teachers' work happiness based on four Sanggahavatthus under the secondary educational service area office, Phra Nakhon Si Ayutthaya, and 3) to propose guidelines for promotion of teachers' work happiness based on four Sanggahavatthus under the secondary educational service area office, Phra Nakhon Si Ayutthaya. A mixed-method research design was employed. Quantitative data were collected from 234 school administrators and teachers using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. Qualitative data were obtained through in-depth interview with seven experts, and content analysis was used to identify appropriate guidelines for promoting happiness in the workplace.

The results of the study found that 1) the state of promoting teachers' happiness in their work under the secondary educational service area office of Phra Nakhon Si Ayutthaya was found to be at a high level overall. When categorized by aspects, the levels of satisfaction, ranked from highest to lowest, were as follows love for work, recognition, interpersonal relationships, quality of work life, and work success. 2. The study of methods for promoting teachers' happiness in their work according to the four Sanggahavatthus under the secondary educational service area office of Phra Nakhon Si Ayutthaya revealed the following findings 1) Love

for work, 2) recognition of teachers' opinions, 3) interpersonal relationship, 4) quality of work life, 5) work success. 3. Guidelines for promoting teachers' happiness in their work based on the four Sanggahavatthus under the secondary educational service area office of Phra Nakhon Si Ayutthaya include the following: 1) work success, 2) recognition, 3) love for work, 4) Interpersonal relationships, and 5) quality of work life.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา และ 3. เพื่อเสนอแนวการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้บริหารและครู จำนวน 234 คน ผ่านแบบสอบถามความคิดเห็น ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสกัดหาแนวทางการส่งเสริมความสุขที่เหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมสภาพรายด้านพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากระดับความคิดเห็นมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน และด้านความสำเร็จในงาน 2. ผลการศึกษาวีธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) ด้านความรักในงาน 2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ การยอมรับความคิดเห็น 3) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 4) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน 5) ด้านความสำเร็จในงาน 3. แนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 1) ความสำเร็จในงาน 2) การเป็นที่ยอมรับ 3) ความรักในงาน 4) การติดต่อสัมพันธ์ 5) คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน

1. บทนำ

สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยากภาพรวมคนไทยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและมีความเสมอภาคทางการศึกษามากขึ้น จากนโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียน 15 ปีของรัฐ แต่ระบบบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับสภาวะการณ์การลดลงของประชากรและการเข้าสู่สังคมสูงวัย

อย่างรวดเร็วของประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดและไร้ขีดจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมทั้งโลกให้เป็นหนึ่งเดียว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติและการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560ก: 75)

บทบาท “ครู” ยุคใหม่ โดยปรับบทบาท จาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำ วิธีเรียนรู้และบริหารจัดการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และ มีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่การคัดสรรผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพและ สมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงการพัฒนาครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนมาเป็น ผู้สร้างครูยุคใหม่อย่างเป็นระบบ และวัดผลงานจากการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา, 2567: 4)

ครูมีหน้าที่แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและมีความสำคัญในการดูแลเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ครูยังเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังและยกย่องให้เป็นแม่พิมพ์ของชาติ มีเกียรติมีศักดิ์ศรี เป็นที่เคารพเชื่อถือและศรัทธาของชุมชน การที่ครูปฏิบัติกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดขึ้น จะต้องใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รวมถึงความคิดความรู้สึก และการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ของครูที่มีต่องานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ครูต้องรู้สึกสนุกและพึงพอใจในงานที่ทำ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้ร่วมงาน มีความผูกพันในงานที่ทำ ทำให้เกิดแรงผลักดันในทางบวกให้กับตนเองและองค์กร ทั้งยังสามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560ข: 131)

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพราะหลักธรรมสอนให้มนุษย์มีสติในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติต่อกัน ในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งหลักธรรมที่ถือเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันได้ระบุไว้ คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา หรือเพียรวัชระ-วาจาเป็นที่รัก 3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ 4) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21, 2539: 50-51) โดยผลการวิจัย จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารของหน่วยงาน นำไปเป็นแนวทาง ในการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสามารถนำองค์ความรู้ไปเป็นแนวทางการ ประพฤติปฏิบัติเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน การทำงานร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษาศึกษาการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้ทราบถึงสิ่งที่ครูทุกคน

ปรารถนาที่จะมีไม่ว่าจะเป็นความสุขของชีวิตส่วนตัว ครอบครัว หรือการทำงาน หากที่ทำงานน่าอยู่ คนทำงานก็อยากไปทำงานทุกวันและอยากแสดงผลงานให้ดีขึ้นทุกวันซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้เป็นการผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กับ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการผสมในระดับข้อมูล ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ตัวแปร ประชากร กลุ่มเป้าหมาย และกรอบแนวคิดในเชิงคุณภาพ และนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ในเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นำเสนอผลการศึกษาตามแบบวิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มี 2 ระยะ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความจากวารสาร งานวิจัย เว็บไซต์ เครื่องมือ: แบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา กรอบแนวคิดการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. แบบสอบถาม ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ครูที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน แบบสอบถาม ค่าความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การวิเคราะห์เนื้อหา ผลสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 2 การศึกษาวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มี 1 ระยะ คือ การสัมภาษณ์วิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

โดยการศึกษาวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหาร และครู จำนวน 7 คน โดยเลือกแบบใช้วิธีการสุ่มแบบสโนว์บอล แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์เนื้อหา วิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 3 การเสนอแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยได้ปรับปรุงแก้ไขและแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, ผู้วิจัย ศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 590 คน จำนวน 4 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหาร และครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีระยะการสร้างเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1.1 การศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2 การสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู 1.3 การศึกษาเอกสารจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู 1.4 การกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยขอคำชี้แนะจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.6 การสร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป 1.7 การนำเครื่องมือวิจัยที่ปรับปรุงตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา 1.8 การจัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป 1.9 ระยะในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อขอหนังสืออนุญาตเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย หนังสืออนุญาตทดสอบเครื่องมือวิจัย (Try Out) หนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

จำนวนทั้งหมด 234 คน 2) นำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดไปดำเนินการวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อไป

ลักษณะของเครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา และแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating scale) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู

2. แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1. การศึกษาแนวทางและลักษณะของแบบสอบถามที่จะใช้วิจัยโดยศึกษาจากเอกสารตำราและแบบสอบถามที่ได้มีการนำไปใช้ในงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒินำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพเครื่องก่อนในเบื้องต้นก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ 3. การนำร่างเครื่องมือวิจัยที่ได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับปรุง 4. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาารายข้อ จากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5. การนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try out) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการวิจัย และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1. การศึกษาแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2. การนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้น 3. การนำความคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 4. ระยะในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสืออนุญาตขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู หนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู เวลาที่นัดหมายในการสัมภาษณ์ 5. แบบสอบถามเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือถึง ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย หนังสืออนุญาตทดสอบเครื่องมือวิจัย (Try Out) และหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาจำนวน 234 คน 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพร้อมกับแบบสอบถาม ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง และหลังจากนั้นจะปรับแบบสอบถาม คืนด้วยตนเอง 3) การนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลตามระยะของการวิจัย

2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยดำเนินการตามระยะ ดังนี้ 1.1 การยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป (บ.พ 6) ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย อนุญาตทดสอบเครื่องมือวิจัย (Try Out) และอนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู 1.2 ผู้วิจัยประสานงานโดยการนัดหมาย ตารางการสัมภาษณ์ 1.3 นัดหมายเวลา สถานที่ที่แน่นอนกับผู้ให้สัมภาษณ์ 1.4 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ทรงคุณวุฒิที่กำหนดไว้ จำนวน 7 คน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของแบบสอบถามแต่ละชุดแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 1.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู วิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 1.3 ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงถึงข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) การนำข้อความจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาและการอ้างอิงคำพูดบุคคล

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของของครูและผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูและผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 234 คน ประกอบด้วย 1) ด้านเพศพบว่า ครูและผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 234 คน เป็นหญิง จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 70.10 เป็นชาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 2) ด้านอายุพบว่า จำนวน 234 คน เป็นช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 37.20 ช่วงอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 และช่วงอายุ 21-30 ปี มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 3) ด้านระดับการศึกษาพบว่า จำนวน 234 คน ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 86.32 และระดับปริญญาโท มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 13.68 4) ด้านตำแหน่งพบว่า จำนวน 234 คน เป็นครูจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 98.70 และเป็นผู้บริหารจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 5) ด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า จำนวน 234 คน เป็นช่วงอายุงาน 6-10 ปี มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 ช่วงอายุงาน 11-15 ปี มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 ช่วงอายุงาน 16 ปีขึ้นไป มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 และช่วงอายุงาน 1-5 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 9.40

4.2 ผลการวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในงาน 2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ 3) ด้านความรักในงาน 4) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ และ 5) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานมีผลดังตารางต่อไปนี้

ที่ 1	ตาราง	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม			
ด้าน	สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา	n=กลุ่มตัวอย่าง 234 คน			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ด้านความสำเร็จในงาน	4.31	0.50	มาก	5
2	ด้านการเป็นที่ยอมรับ	4.39	0.50	มาก	2
3	ด้านความรักในงาน	4.46	0.47	มาก	1
4	ด้านการติดต่อสัมพันธ์	4.33	0.51	มาก	3
5	ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน	4.33	0.46	มาก	4
	ภาพรวม	4.37	0.42	มาก	

จากตารางที่ 4.6 สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42

การวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านความรักในงานค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 ด้านการเป็นที่ยอมรับ ค่าเฉลี่ย 4.39 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 ด้านคุณภาพชีวิต ในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 และด้านความสำเร็จในงาน ค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ตามลำดับ

4.3 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตาม หลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความสำเร็จในงาน เกิดจากการผสมผสานระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การเพิ่ม แรงจูงใจ การสนับสนุนด้านวิชาชีพและจิตใจ รวมถึงการเชื่อมโยงเป้าหมายส่วนบุคคลเข้ากับเป้าหมายองค์กร สิ่ง เหล่านี้ช่วยให้ครูมีความสุขในงานและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ด้านการเป็นที่ยอมรับ เป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมความสุขและความมั่นใจของครู ซึ่งสามารถสร้างได้ ผ่านการพัฒนาทักษะ การแสดงความชื่นชม ยกย่องในความสำเร็จ และการสร้างความผูกพันกับนักเรียนและ ชุมชน การสนับสนุนนี้จะช่วยเสริมแรงจูงใจให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่ ดี

3. ด้านความรักในงาน ครูสามารถเสริมสร้างได้ผ่านความภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจ โดยยกย่องบทบาท และผลงานของครู พร้อมแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์จากความสำเร็จของนักเรียน วัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริม ความสัมพันธ์ที่ดีในทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการสนับสนุนด้านจิตใจ การพัฒนาศักยภาพและอิสระในงาน สนับสนุนการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง และให้ครูมีความยืดหยุ่นในการสอน สมดุลในชีวิต จัดการสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว

4. ด้านการติดต่อสัมพันธ์ มีการสนับสนุนการสื่อสารภายในเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่าง เปิดเผยและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พร้อมทั้งสร้างช่องทางการสื่อสารที่เท่าเทียมและโปร่งใส ความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับผู้บริหารสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนร่วมกันผ่านการประชุมและการเปิดช่องทางการติดต่อ ที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาการติดต่อสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกนี้ จะช่วยเสริมความร่วมมือที่ดีและส่งผล ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม

5. ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ครูสามารถดำเนินการผ่าน การดูแลสุขภาพจิตและร่างกาย เพื่อ ความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การสร้างสมดุลชีวิตและงาน เพื่อป้องกันความเหนื่อยล้าหรือภาวะหมดไฟ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ซึ่งส่งเสริมการทำงานอย่างมีความสุข การพัฒนาความรู้และการเติบโตในอาชีพ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความก้าวหน้า การยอมรับและโอกาสแสดงผลงาน เพื่อเสริมสร้างความภูมิใจและแรง

บันดาลใจ การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ และสามารถส่งต่อคุณภาพการศึกษาสู่ผู้เรียนได้

4.4 การเสนอแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. ด้านความสำเร็จในงาน 1) ทาน การให้ความช่วยเหลือ ผู้บริหารควรจัดสรรทรัพยากร เช่น สื่อการสอน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็น 2) ปิยวาจา การสื่อสารเชิงบวก ผู้บริหารควรพูดด้วยคำพูดที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจ 3) อตถจริยา ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อครู 4) สมานัตตตา การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมผู้บริหารควรดูแลครูทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษกับบางคน

2. ด้านการเป็นที่ยอมรับ 1) ทาน ให้โอกาสครูพัฒนาตนเอง จัดอบรมสัมมนา 2) ปิยวาจา ใช้คำพูดสร้างแรงบันดาลใจ ชมเชยผลงานของครูอย่างจริงใจ ใช้คำพูดที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจ 3) อตถจริยา ช่วยเหลือครูในการทำงาน สนับสนุนการแก้ไขปัญหา เช่น การช่วยครูจัดการกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม ลดภาระงานที่เกินความจำเป็น 4) สมานัตตตา ปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มอบโอกาสการพัฒนาทั้งในด้านอาชีพและส่วนบุคคลแก่ครูทุกคน ใช้เกณฑ์ประเมินผลที่โปร่งใสและเป็นธรรม ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี

3. ด้านความรักในงาน 1) ทาน ให้การสนับสนุนที่เหมาะสม มอบโอกาสพัฒนาวิชาชีพ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้รางวัลและการยกย่อง มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรให้กับครูที่มีผลงานดีเด่น ยกย่องในที่ประชุมหรือกิจกรรมโรงเรียน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ 2) ปิยวาจา การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ใช้คำพูดที่ชื่นชมและให้กำลังใจ 3) อตถจริยา สนับสนุนความสำเร็จของครู ช่วยครูในการพัฒนาบทเรียนหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ 4) สมานัตตตา ปฏิบัติต่อครูอย่างเท่าเทียมใช้เกณฑ์ประเมินผลงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม จัดโอกาสพัฒนาวิชาชีพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและให้ความเคารพ สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร

4. ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 1) ทาน การให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำกับเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ 2) ปิยวาจา การใช้คำพูดที่สร้างความเข้าใจและกำลังใจ ส่งเสริมให้ครูใช้คำพูดที่เป็นมิตรและให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน นักเรียน และผู้ปกครอง 3) อตถจริยา การประพฤติปฏิบัติตามคำพูดและความตั้งใจ ส่งเสริมให้ครูทำงานอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ในสิ่งที่พูด 4) สมานัตตตา การรักษาความเท่าเทียมในการติดต่อสัมพันธ์ ส่งเสริมให้ครูได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมในทุก ๆ ด้าน

5. ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน 1) ทาน การให้การสนับสนุนที่เหมาะสม ส่งเสริมให้ครูได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ปิยวาจา การใช้คำพูดที่สร้างกำลังใจ ส่งเสริมให้ครูใช้คำพูดที่เป็นมิตรและสร้างกำลังใจให้กับเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา 3) อตถจริยา การทำงานที่มีคุณค่า ส่งเสริมให้ครูเห็นว่าการทำงานของตนเองมีคุณค่าต่อการพัฒนาโรงเรียนและสังคม เช่น การให้ครูมีโอกาสดูแล

ความสามารถในด้านต่าง ๆ 4) สมานัตตา การปฏิบัติต่อครูอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมให้ครูได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1 ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

โดยภาพรวมสภาพรายด้านพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากระดับความคิดเห็นมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน และด้านความสำเร็จในงาน สอดคล้องกับพระมหากาญจนพัฒน์ สุรจิตโต (รัตนสินธุ์ (2559) พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอยะผา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

1) ด้านความรักในงาน สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก มีความตั้งใจที่จะพัฒนาในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อนำใช้ในการปฏิบัติงาน และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานแม้เจออุปสรรคและปัญหา สอดคล้องกับพิชญา บุตรธำรงค์ (2565: 1) พบว่า 1) การเสริมสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของครูฐานวิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) การเปรียบเทียบการเสริมสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของครูฐานวิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก การได้รับการยอมรับในความคิดเห็นและมีความมั่นใจมากขึ้น เชื่อว่าการยอมรับนับถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผู้นำที่ดี ส่วนการยอมรับจากสังคมภายนอกมีผลต่อการพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับอรสา ประสาธชัย (2561) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 2” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ในภาพรวมทั้ง 7 ด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรักในงาน ด้านความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบในการทำงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานและสวัสดิการ ด้านการจัดการและการบริหารงาน ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ

3) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ มีช่องทางการสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมในองค์กร ผู้บริหารสนับสนุนการสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใสระหว่างบุคลากร สอดคล้องกับชลดา บัวสี (2560: 75) พบว่า 1) การจัดองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับขวัญกำลังใจในการทำงานของครูภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ 0.609

4) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก การประเมินผลงานมีความโปร่งใสและยุติธรรม ระยะเวลาในการทำงานช่วยรักษาสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและงาน บุคลากรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับชลตวรรณ ขุมเพชร (2563) ได้วิจัยเรื่อง “ระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) พัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และ 3) นำเสนอระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัญหาที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบ โดยภาพรวม พบว่าความสำคัญของหลักฆราวาสธรรมเรียงตามลำดับคือ 1) ด้านทมะ 2) ด้านจาคะ 3) ด้านขันติ และ 4) ด้านสังกะ สภาพปัญหาที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบ โดยภาพรวม พบว่าความสำคัญของปัจจัย ที่มีผลต่อความสุขในการส่งเสริมความสุขเรียงตามลำดับคือ 1) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 2) ด้านด้านค่าตอบแทน 3) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ 4) ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

5) ด้านความสำเร็จในงาน สภาพการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก ความสำเร็จจากการปฏิบัติงานทำให้มีความมั่นใจ และมุ่งมั่นมากขึ้นในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานให้เสร็จสิ้นได้ตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้และได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้าเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับพัชรพร พิพัฒน์พงศกร (2555) พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักถึงความรู้สึกอันละเอียดอ่อนของบุคคลเป็นหลัก ใช้วิธีการพูดอย่างมีวาทีศิลป์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และในการบริหารงานบุคคลควรใช้วิธีการจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงานตามที่มอบหมายมากกว่าสั่งการ ควรใช้วิธีการสร้าง

มนุษย์สัมพันธ์ที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์ เช่น การบริหารงานหรือการให้บริการที่รวดเร็วก็เป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้ร่วมงาน และไม่ควรเย่อหยิ่ง หรือวางตัวสูงกว่าผู้ใต้บังคับบัญชามากจนเกินไป และควรสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ให้เกิดขึ้น สร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับสังคมหรือองค์กรภายนอกเพื่อประสานสัมพันธ์มิตรระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือองค์กรให้เกิดขึ้น

2. ผลการศึกษาการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ มีวิธีการดังนี้

1) ด้านความสำเร็จในงาน การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การเพิ่มแรงจูงใจ การสนับสนุนด้านวิชาชีพและจิตใจ รวมถึงการเชื่อมโยงเป้าหมายส่วนบุคคลเข้ากับเป้าหมายองค์กร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ครูมีความสุขในงานและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับพระจตุพร เทวธมโม (ใจเย็น (2559) พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ การแสดงความชื่นชม ยกย่องในความสำเร็จ และการสร้างความผูกพันกับนักเรียนและชุมชน การสนับสนุนนี้จะช่วยเสริมแรงจูงใจให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น สอดคล้องกับพิณัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล (2556) พบว่า 1) การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า รายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 4 อันดับ ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านทาน ด้านสมานัตตตา ด้านอัตถจริยา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดการเปรียบเทียบข้อมูลของผู้บริหารด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งมีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3) ด้านความรักในงาน การเรียนรู้ร่วมกัน และการสนับสนุนด้านจิตใจ การพัฒนาศักยภาพและอิสระในงาน สนับสนุนการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง และให้ครูมีความยืดหยุ่นในการสอน สมดุลในชีวิต จัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่ช่วยลดความเครียดและสร้างความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว สอดคล้องกับพระครูสังฆรักษ์ทองใบ อคฺคธมฺโม (มานะทน) 2559) พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลัก สังคหวัตถุ 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมไม่

แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านทาน ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงานที่เดือดร้อน ด้วยคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ มีการให้อภัยอยู่เสมอ เมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานร่วมกัน ด้านปิยวาจา มีความเป็นกัลยาณมิตร พุดจาทักทายด้วยน้ำเสียงที่จริงใจ พุดอธิบายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยความสุภาพ ถึงแม้จะประสบกับภาวะเครียด หรือสับสน ด้านอัตถจริยา สร้างความสัมพันธ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต้องไม่ยึดติดกับบุคคล หรืองานนั้น แต่ควรคำนึงถึง ผลประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก มีบรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ ที่ทุกคนยอมรับ และส่งเสริมให้ทุกคนปฏิบัติตาม ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารโรงเรียนควรทำงานโดยยึดกฎระเบียบมากกว่าการยึดติดกับผลของงาน และการมีคุณธรรมประจำใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงาน

4) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ การสนับสนุนการสื่อสารภายในเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พร้อมทั้งสร้างช่องทางการสื่อสารที่เท่าเทียมและโปร่งใส ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้ปกครองสร้างความเข้าใจและการสนับสนุนร่วมกันผ่านการประชุมและการเปิดช่องทางการติดต่อที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาการติดต่อสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกนี้ จะช่วยเสริมความร่วมมือที่ดีและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับธนพล กฤตยานนท์ (2563) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิดิทัศน์เรื่อง ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุขในโรงเรียนกวดวิชา” แนวคิดการจัดการเรียนรู้มีความสุขมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่นอกจากจะสามารถช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังช่วยทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี การจัดการเรียนรู้มีความสุขสามารถนำไปปรับใช้ทั้งการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนรู้ผ่านสื่อรวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย

5) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน การดูแลสุขภาพจิตใจและร่างกาย การสร้างสมดุลชีวิตและงาน เพื่อป้องกันความเหนื่อยล้าหรือภาวะหมดไฟ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ส่งเสริมการทำงานอย่างมีความสุข การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาสู่ผู้เรียน สอดคล้องกับพระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท) (2559) พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตประเวศ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตประเวศ สังกัดกรุงเทพมหานครสรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตประเวศ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงานที่เดือดร้อน ด้วยคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ มีการให้อภัยอยู่เสมอ เมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานร่วมกัน มีความเป็นกัลยาณมิตร พุดจาทักทายด้วยน้ำเสียงที่จริงใจ พุดอธิบายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยความสุภาพ ถึงแม้จะประสบกับภาวะเครียด หรือสับสน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต้องไม่ยึดติดกับบุคคลหรืองานนั้น แต่ควรคำนึงถึง ผลประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก มีบรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ ที่ทุกคนยอมรับ และส่งเสริม

ให้ทุกคนปฏิบัติตาม ทำงานโดยยึดกฎระเบียบมากกว่าการยึดติดกับผลของงาน และการมีคุณธรรมประจำใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงาน

3. แนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในงาน 2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ 3) ด้านความรักในงาน 4) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 5) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านความสำเร็จในงาน

1.1 ทาน (การให้) การให้ความช่วยเหลือ ผู้บริหารควรจัดสรรทรัพยากร เช่น สื่อการสอน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อให้ครูทำงานได้เต็มศักยภาพ การให้โอกาส เปิดโอกาสให้ครูแสดงความสามารถ การจัดโครงการริเริ่มใหม่ หรือการเสนอแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอน การให้กำลังใจ ชมเชยหรือยกย่องครูที่มีผลงานโดดเด่น เพื่อสร้างแรงจูงใจ

1.2 ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) การสื่อสารเชิงบวก ผู้บริหารควรพูดด้วยคำพูดที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจ เช่น การแสดงความขอบคุณและยอมรับในความพยายามของครู การให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ หากมีข้อผิดพลาด ควรใช้คำพูดที่ช่วยพัฒนามากกว่าการตำหนิ สนับสนุนบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ส่งเสริมให้ครูพูดคุยและสื่อสารกันด้วยความเป็นมิตร

1.3 อตถจริยา (การทำประโยชน์) ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อครู เช่น การจัดอบรมพัฒนาทักษะ การศึกษาต่อ หรือการสนับสนุนงานวิจัย การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารควรแสดงความเสียสละและเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ครู

1.4 สมานัตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย) การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมผู้บริหารควรดูแลครูทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษกับบางคน การสร้างความไว้วางใจ ใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใสในการประเมินผลการทำงาน ส่งเสริมความสามัคคี สนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่ครู เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การทำงานเป็นทีม

2. ด้านการเป็นที่ยอมรับ

2.1 ทาน (การให้) ให้โอกาสครูพัฒนาตนเอง จัดอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ในงานสอน สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือโครงการพิเศษ ให้ทรัพยากรที่จำเป็น จัดหาอุปกรณ์ และสื่อการสอนที่เหมาะสม สนับสนุนการวิจัยหรือกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ในการสอน ให้การยอมรับและชื่นชม ยกย่องความสำเร็จหรือความทุ่มเทของครูอย่างเปิดเผย มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรแก่ครูที่มีผลงานโดดเด่น

2.2 ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) ใช้คำพูดสร้างแรงบันดาลใจ ชมเชยผลงานของครูอย่างจริงใจ ใช้คำพูดที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจ เช่น การแสดงความเชื่อมั่นในความสามารถ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการสื่อสาร

เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง ใช้ภาษาที่สร้างความรู้สึกเชื่อมโยงและส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

2.3 อัตถจริยา (การทำประโยชน์) ช่วยเหลือครูในการทำงาน สนับสนุนการแก้ไขปัญหา เช่น การช่วยครูจัดการกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม ลดภาระงานที่เกินความจำเป็น เช่น การแบ่งหน้าที่หรือจัดการเวลาให้เหมาะสม ส่งเสริมกิจกรรมที่เพิ่มความสุขในงาน จัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น โครงการพัฒนานวัตกรรมการสอน สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างครู เช่น การสอนแบบบูรณาการ เป็นแบบอย่างที่ดีผู้บริหารควรแสดงความทุ่มเทและจริงใจในบทบาทของตนเอง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู

2.4 สมานัตตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย) ปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มอบโอกาสพัฒนาทั้งในด้านอาชีพและส่วนบุคคลแก่ครูทุกคน ใช้เกณฑ์ประเมินผลที่โปร่งใสและเป็นธรรม ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในทีม เช่น การทำงานเป็นกลุ่มหรือกิจกรรมสันทนาการ ลดการแข่งขันที่ไม่จำเป็น และเน้นความร่วมมือในองค์กร สร้างความยืดหยุ่นในการบริหาร เข้าใจปัญหาและความต้องการของครูแต่ละคนอย่างเท่าเทียม ปรับรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละบุคคล

3. ด้านความรักในงาน

3.1 ทาน (การให้) ให้การสนับสนุนที่เหมาะสม มอบโอกาสพัฒนาวิชาชีพ เช่น การสนับสนุนการอบรมสัมมนา หรือศึกษาต่อ จัดหาทรัพยากรการเรียนการสอนที่เพียงพอ เพื่อช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ให้รางวัลและการยกย่อง มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรให้กับครูที่มีผลงานดีเด่น ยกย่องในที่ประชุมหรือกิจกรรมโรงเรียน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ

3.2 ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ใช้คำพูดที่ชื่นชมและให้กำลังใจ เช่น "งานนี้สำคัญมาก ครูทำได้ดีจริง ๆ" หลีกเลี่ยงคำพูดที่ตำหนิหรือวิจารณ์ในที่สาธารณะ เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะของครูอย่างจริงใจ ให้คำตอบและการสนับสนุนอย่างเป็นกันเองและเหมาะสม

3.3 อัตถจริยา (การทำประโยชน์) สนับสนุนความสำเร็จของครู ช่วยครูในการพัฒนาบทเรียนหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ เช่น การพัฒนาโรงเรียน หรือโครงการเพื่อชุมชน ส่งเสริมความสำเร็จที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ประชาสัมพันธ์ผลงานของครู เช่น เผยแพร่บทความโครงการ หรือนวัตกรรมที่ครูพัฒนาขึ้น ช่วยครูนำเสนอผลงานในเวทีวิชาการหรือเวทีสาธารณะ

3.4 สมานัตตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย/ความเป็นธรรม) ปฏิบัติต่อครูอย่างเท่าเทียมใช้เกณฑ์ประเมินผลงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม จัดโอกาสพัฒนาวิชาชีพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและให้ความเคารพ สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร เช่น กิจกรรมทีมเวิร์ค ให้ครูทุกคนรู้สึกว่ามีคุณค่าและได้รับการยอมรับโดยไม่มีการแบ่งแยก

4. ด้านการติดต่อสัมพันธ์

4.1 ทาน (การให้) การให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คำแนะนำกับเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ เช่น การแบ่งปันวิธีการสอนหรือแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้ครูช่วยเหลือและส่งเสริมการพัฒนาของนักเรียนอย่างจริงใจ เช่น การให้คำแนะนำในการเรียนหรือการช่วยแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหา การให้ทรัพยากรที่จำเป็น การจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับครู เช่น

ภาพที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย HAPPY

ที่มา: นางศศิธร ศรีทรัพย์

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริม HAPPY ในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถอธิบายได้ว่า

1. H: (Helping) – ความสำเร็จในงาน คือ การให้การสนับสนุนทรัพยากรและโอกาสพัฒนาแก่บุคลากร เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน
2. A: (Acceptance) – การเป็นที่ยอมรับ คือ การยอมรับความสามารถและคุณค่าของบุคคลในองค์กร พร้อมให้การยกย่องและชมเชยเพื่อสร้างความเชื่อมั่น
3. P: (Passion) – ความรักในงาน คือ การสร้างแรงบันดาลใจและความกระตือรือร้น ในงานที่ทำ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
4. P: (Positive Relationship) – การติดต่อสัมพันธ์ คือ การส่งเสริมการสื่อสารที่ดีและความสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างบุคลากรในองค์กร
5. Y: (Youthfulness) – คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน คือ การดูแลและให้ความสำคัญกับสุขภาพทั้งกายและใจของบุคคลในองค์กร การส่งเสริมการดูแลตัวเองและการมีวิถีการทำงานที่สมดุล เพื่อให้ทุกคนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

6. สรุป

การวิจัยนี้ได้ค้นพบว่า การส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูได้ โดยพบว่าองค์ประกอบสำคัญที่สุด คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกันและกัน เรียกว่า ทาน การพูดจากันด้วยถ้อยคำสุภาพ เรียกว่า ปิยวาจา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น เรียกว่า อัตถจริยา และการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เรียกว่า สมานัตตตา

จากการวิเคราะห์สภาพทางการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับประเด็นด้วยได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในงาน 2) ด้านการเป็นที่ยอมรับ 3) ด้านความรักในงาน 4) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 5) ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน แนวทางนี้ช่วยพัฒนาทั้งมิติส่วนบุคคลและสังคมส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครูด้านการติดต่อสัมพันธ์ สามารถทำได้โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้หลักทั้งสี่จะช่วยให้ครูมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แนวทางการส่งเสริมในการปฏิบัติงานของครูคือ ต้องเตรียมสอนให้พร้อมและวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ ผู้บริหารและครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจและซื่อสัตย์ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครู เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการ

สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และชุมชน แนวทางการส่งเสริมในการปฏิบัติงานที่ดีของครู คือ การเตรียมสอน ครูควรเตรียมแผนการสอนอย่างสร้างสรรค์ และซื่อสัตย์ต่อองค์กร มีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านความสำเร็จในงาน ด้านเป็นที่ยอมรับ ด้านความรักในงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์ และด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน

การส่งเสริมการเรียนรู้และมีส่วนร่วมบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นไปอย่างบรรลุผล ความคิดที่ว่าย่องครมีความพร้อมทางด้านหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยาจา อตถจริยา และ สมานัตตดา มากเพียงใด ก็จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการพัฒนาด้านคุณธรรม และจริยธรรม ควบคู่ไปด้วยเพื่อปรับใช้การบริหารของคนในองค์กร อีกทั้งยังช่วยกันลดความขัดแย้งและสร้างสรรค์บรรยากาศการทำงานที่ดีในสถานศึกษาและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน สามารถบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1 ด้านความสำเร็จในงาน ผู้บริหารควรจัดสรรทรัพยากร เช่น สื่อการสอน อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็น ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจ ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อครู 1.2 ด้านการเป็นที่ยอมรับ ผู้บริหารควรให้โอกาสครูพัฒนาตนเอง จัดอบรมสัมมนา ใช้คำพูดสร้างแรงบันดาลใจ ชมเชยผลงานของครูอย่างจริงใจ ใช้คำพูดที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือครูในการทำงาน สนับสนุนการแก้ไขปัญหา ปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มอบโอกาสการพัฒนาทั้งในด้านอาชีพ 1.3 ด้านความรักในงาน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนที่เหมาะสม มอบรางวัลหรือเกียรติบัตรให้กับครูที่มีผลงานดีเด่น ยกย่องในที่ประชุมหรือกิจกรรมโรงเรียน สนับสนุนความสำเร็จของครู ช่วยครูในการพัฒนาบทเรียนหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ 1.4 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำกับเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ 1.5 ด้านคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนที่เหมาะสม ส่งเสริมให้ครูได้รับการสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก การทำงานที่มีคุณค่า ส่งเสริมให้ครูเห็นว่าการทำงานของตนมีคุณค่าต่อการพัฒนาโรงเรียนและสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ตสนับสนุนให้ครูใช้เครื่องมือออนไลน์ เพื่อสื่อสารกับผู้ปกครองผ่านแอปพลิเคชันสำหรับการติดตามพัฒนาการของนักเรียน การร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลการเรียนรู้สนับสนุนให้ครูสร้างเครือข่ายหรือชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ 2. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการใช้งานเทคโนโลยีที่ชัดเจน โดยครอบคลุมถึงข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อให้ครูปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรนำผลวิจัย ด้านความรักในงาน ไปเป็นแนวทางในส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ภายในสถานศึกษาต่อไป 2. ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาควรนำผลวิจัย ด้านความสำเร็จในงาน ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู ภายในสถานศึกษาต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ก). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ข). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- ชลดา บัวสี. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกับขวัญกำลังใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ชลตวรรณ ขุมเพชร. (2563). *ระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนพล กฤตยานนท์. (2563). *การพัฒนาวิธีทัศน์เรื่อง ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขในโรงเรียนกวดวิชา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระครูสังฆรักษ์ทองใบ อคฺคธมฺโม (มานะทน). (2559). *การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตภาษีเจริญ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจตุพร เทวธมฺโม (ใจยิ้ม). (2559). *การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากาญจนาพัฒน์ สุรจิตโต (รัตนสินธุ์). (2559). *ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโพธิ์ทองกิจจาทร (สกุล สุภโท) (2559). *การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตประเวศ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรพร พิพัฒน์พงศกร. (2555). *ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญา บุตรธำมรงค์. (2565). *การเสริมสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของครูฐานวิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล. (2565). *ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา. (2567). *แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- อรชา ประสาทชัย. (2561). *แนวทางการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.